

8. Composition and diversity of spring-active carabid beetle assemblages in relation to soil management in organic wheat fields in Denmark [Електронний ресурс] / G.L. Lövei, S. Toftand, J.A.Axelsen // European Carabidology 2003. Proceedings of the 11th European Carabidologists' Meeting. - Århus, 2003. - P. 173-182. - Режим доступу до журн.: <http://orgprints.org/10374/1/10374.pdf>
9. Diversity and abundance of the coleopteran fauna from organic and conventional management systems in southern England [Електронний ресурс] / P. A. Shah, D. R. Brooks, J. E. Ashby and other // Agricultural and Forest Entomology. - 2003. - №5, Issue 1. - P. 51-60. - Режим доступу до журн.: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1046/j.1461-9563.2003.00162.x/pdf>
10. Ground beetle abundance and community composition in conventional and organic tomato systems of California's Central Valley [Електронний ресурс] / M. Sean Clark // Applied Soil Ecology. - 1999. - №11. - P. 199-206. - Режим доступу до журн.: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/09291393/11/2-3>
11. Mixed effects of organic farming and landscape complexity on farmland biodiversity and biological control potential across Europe [Електронний ресурс] / C.Winqvist, J. Bengtsson, T.Aavik and other // Journal of Applied Ecology. - 2011. - № 48, Is. 3. - P. 570-579. - Режим доступу до журн.: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2664.2010.01950.x/abstract>
12. Organic farming and biodiversity. A British literature review finds that for the most part, organic farms support more diverse populations of desirable plants, birds, mammals, insects, and soil microbes [Електронний ресурс] / Adam Montri. - 2005. - Режим доступу: <http://newfarm.rodaleinstitute.org/research/jan05/biodiversity.shtml>
13. Promoting Weed Seed Predation and Decay [Електронний ресурс] / M. Schonbeck. - 2010. - Режим доступу: <http://www.extension.org/pages/18544/promoting-weed-seed-predation-and-decay>
14. Species of ground beetle (Coleoptera: Carabidae) in organic apple orchards of British Columbia [Електронний ресурс] / R.F. Smith, J.E. Cossentine, S.M. Rigby, C.S. Sheffield // Journal of the Entomological Society of British Columbia - 2004. - №101. - P. 93-100. - Режим доступу до журн.: http://www.sfu.ca/biology/esbc/Journal/Journal2004/pp_93-100.pdf
15. Which carabid species benefit from organic agriculture?—areview of comparative studies in winter cereals from Germany and Switzerland [Електронний ресурс] / T.F. Döring, B. Kromp // Agriculture, Ecosystems and Environment. - 2003. - №98. - P. 153-161. - Режим доступу до журн.: http://www.wiz.uni-kassel.de/phytomed/info/referenzen/Doering_Kromp_2003_AGEE.pdf

ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗБАЛАНСОВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ В УКРАЇНІ

*Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є., Люленко С.О.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Важливим кроком для зміцнення природоохоронної сфери стало прийняття 28 червня 1996 року Конституції України, в якій стверджується, що забезпечення екологічної безпеки та підтримання динамічної рівноваги на території України є обов'язком держави (стаття 16), кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля (стаття 50) і кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі та відшкодовувати завдані ним збитки (стаття 66).

Окремого закону про збереження і збалансоване використання біо-

логічного різноманіття в Україні немає, але ці питання регулюються чинними законами держави. Всі об'єкти рослинного і тваринного світу підлягають державній охороні, а їх спеціальне використання є платним на основі відповідних дозволів. Збільшення природно-заповідного фонду України відбувається в основному за рахунок створення полі функціональних територій – біосферних, природних заповідників, національних парків, регіональних ландшафтних парків, лісомисливських господарств.

Згідно Закону України «Про мисливське господарство та полювання (2000 р.)», право колективної та приватної власності «на окремі об'єкти тваринного світу» або на «окремих мисливських тварин», вилучених з природного середовища в установленому законодавством порядку, розведених в неволі або набутих іншим шляхом, не забороненим законодавством, передбачається. Разом з тим це право, згідно тих же законів, може бути обмежене в інтересах охорони об'єктів тваринного світу.

Програмою діяльності Кабінету Міністрів України передбачено «створення нових вольєрних господарств з метою збільшення чисельності мисливських тварин». План передбачає організацію впродовж 2008 р. у кожній області України не менше ніж одного відповідним чином об'єктованого господарства. Для збільшення ємності мисливських угідь, а також збагачення загального природного біорізноманіття доцільно створювати вольєри для розведення мисливських звірів з наступним випуском частини поголів'я у навколишні угіддя. Таке напіввільне розведення диких тварин має зміст їхнього утримання у штучно створених умовах, де вони живляться переважно природними кормами, але не мають можливості вільно переміщатися за межі штучно ізолюваної ділянки мисливських угідь.

За даними ФЕДЕА, у Європі загальна кількість диких копитних, що вирощується у вольєрних умовах становить понад 700 тис. голів. За рік тут заготовляють понад 6,8 тис. тонн м'яса, у тому числі половину – в Німеччині, Франції та Ірландії. Загальна площа фермерських господарств становить близько 50 тис. га.

Вольєрне розведення оленів у Німеччині набуло популярності у 70-х роках минулого століття, а вже на кінець 90-х років у напіввільних умовах лише лані утримувалось близько 70-80 тис. голів. Напіввільним розведенням дичини у Німеччині займається близько 2,5 тис. підприємств.

У Франції в минулому столітті у вольєрних умовах утримувалось близько 3 тис. голів. Приблизно така ж кількість тварин утримувалася на фермах у Нідерландів, Угорщині, Словаччині, Чехії, Польщі.

Величезного досвіду з напіввільного розведення копитних набуло в пантових господарствах Росії (Друри І.В., Митюшев П.В., 1963). Так зване «парникове утримання» маралів та плямистих оленів практикується на вівчарстві у таких світових центрах, як Австралія та Нова Зеландія. В цих країнах в кінці 60-х років минулого століття було розпочато розведення благородного оленя та європейської лані на обгороджених територіях. Починаючи з 1973 р. аналогічні заходи почали проводитися в Німеччині, пізніше – в Угорщині, Чехословаччині, Канаді, США. Вибір оленів та лані був обумовлений високим забійним виходом м'яса, яке через низький вміст холестерину відноситься до дієтичних продуктів і має вищу ціну, ніж яловичина та баранина. Окрім того лань піддається доместикації, здатна утилізувати рослинність перелогів і непридатних для землеробства земель (Кравченко). В Європі вихід м'яса у цього виду з одиниці площі вищий, ніж у овець та великої рогатої худоби.

У Західній Європі перші спроби утримання оленів у напіввільних умовах відбулися ще у XVII столітті. Проте зараз оленів і ланів розводять у вольєрних господарствах майже усіх країн регіону. Для здійснення координації їхніх дій створена Федерація Європейських фермерів-оленярів

(ФЕДЕА), що сприяє поширенню знань на Алтаї та Далекому Сході.

Запозичивши досвід вольтерного утримання диких тварин, у відповідності з чинним законодавством України на Вінниччині створено туристичне мисливсько-рибальське господарство «Вепр».

Приватне підприємство «Туристичне мисливсько – рибальське підприємство «Вепр» створене на основі рішення 13 сесії 5 скликання Вінницької обласної Ради від 25.10.2007 року на території урочища «Степашська березина» Басаличівського лісництва.

Одним з найважливіших завдань ведення мисливського господарства є раціональне використання мисливських угідь, тобто чисельність мисливських тварин, повинна бути доведена до оптимальної господарсько-допустимій щільності, при якій тварини не завдають істотних збитків лісовому та сільському господарству.

На території господарства «Вепр» існує розподіл загальної площі за класами бонітету для оновлених видів мисливських тварин: олень, козуля, кабан, лань європейська, муфлон, заєць-русак.

Створення штучної регуляції чисельності тварин дає можливість випускати в угіддя для збагачення загального біологічного різноманіття.

ЕКОЛОГІЧНІ НІШІ ДОЦОВИХ ЧЕРВ'ЯКІВ

Бусленко Л.В., Іванців В.В.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Екологічна ніша – поняття, що має широке впровадження в екології. Вона характеризує ступінь біологічної спеціалізації виду. Кучерявий В. П., відзначає, що екологічна ніша – це система занять в тій системі видів, до якої вона належить [1]. Гріннел Дж. вперше запропонував поняття екологічної ніші для позначення основної одиниці поширення, в межах якої даний вид утримує свої структурні та інстинктивні обмеження [4]. Він зазначає, що на одній і тій же території не може бути двох видів, які б тривалий час займали зовсім ідентичну екологічну нішу. Відзначимо, що дане твердження передувало принципу конкурентного виключення Гаузе Г. Ф. [5]. Зараз це називають просторовою нішою. Елтон Ч. перший, хто надавав терміну “ніша” значення “функціонального статусу організму в угрупованні” [3]. Його увага була звернена на енергетичні відношення і його варіант поняття можна окреслити як трофічна ніша.

Екологічну нішу за Хатчінсоном Г. Е., потрібно розглядати як багатомірну або гіперпросторову [6]. Її можна описати з допомогою кількісних характеристик. Він диференціював екологічні ніші. **Фундаментальна ніша** – найбільш “абстрактно заселений гіпероб’єм”, в якій вид не обмежений конкуренцією з іншими видами. **Реалізована ніша** – менший гіпероб’єм, який знаходиться в умовах біотичного обмеження. Тут дуже важливим є включення ефектів міжвидової конкуренції у визначенні реалізованої ніші.

Екологічна ніша – термін, який має важливе значення при розгляді принципу конкурентного виключення. Зміст принципу Гаузе Г. Ф. полягає в тому, що два види не можуть співіснувати в одному і тому ж біотопі, якщо їх екологічні потреби ідентичні, тобто вони займають одну і ту ж екологічну нішу [5]. Адже, відповідно до принципу конкурентного виключення два види з однаковими екологічними властивостями завжди роз’єднані в просторових і часових межах. Жорстке обмеження веде до просторово-часового розмежування і один з видів заселяє нову екологічну нішу або піддається елімінації.